

“Waterschappen staan nu beter op de kaart”

Golfbewegingen behoren bij het element water. Eb en vloed, op- en neergang, toppen en dalen, heen en weer bewegen, allemaal uitingen van het proces van het golven. De golfbeweging toont zich ook in de discussie over de organisatie van het waterbeheer. Waar een jaar geleden voor de laatste verkiezingen de dagen van het waterschap als zelfstandig bestuursorgaan geteld leken, staan zij na het regeerakkoord weer volledig op de kaart. “Erop of eronder”, schrijft Peter Glas, de voorzitter van de Unie, in Het Waterschap van mei jl., het eigen tijdschrift. “Nu komt het erop aan”, kopt de volgende bladzijde. Aanleiding voor een gesprek met degene die sinds een jaar leiding geeft aan het bureau van de Unie van Waterschappen in Den Haag: ir. ing. Albert Vermuë, nieuwkomer in de wereld van het waterbeheer.

Hoe kijkt u terug op dit eerste jaar?

“Het heeft even geduurd voordat ik april vorig jaar in functie kon treden. Als directeur Visserij bij het ministerie van LNV had ik een staatsbezoek van de koningin aan Noorwegen begin juni 2010 mede voorbereid. Daarin was een gehele dag aan visserijproblematiek gewijd, een dag die ik beslist wilde meemaken. Meteen daarna ben ik begonnen.”

“Voor ik begon, gebeurde er veel: het kabinet viel en in de aanloop naar de verkiezingen stond het voortbestaan van de waterschappen ter discussie. In die tijd heb ik mij wel eens achter mijn oor gekrabbeld en mij afgevraagd of ik met mijn sollicitatie naar deze functie een juiste stap had gezet. Maar we hebben nu ook weer gezien hoe ongrijpbaar het proces van zo’n kabinetsformatie is. Het regeerakkoord stelt het voortbestaan van de waterschappen veilig en

inmiddels staan we er alweer veel beter voor. Onze gelederen zijn gesloten, de achterban is volledig betrokken, wij zijn een serieuze gesprekspartij voor het Rijk en het Bestuursakkoord Water is getekend.”

Wat heeft het verschil gemaakt in zo’n korte tijd?

“Ik heb een onderhandelaarsachtergrond. Van daaruit kijkend, zeg ik dat de waterschappen een goed verhaal hadden, ook goed gelobbyd hebben bij Kamerleden e.d.. Onze kracht zat vooral in de manier waarop we degenen benaderden die over de vorming van een nieuw kabinet onderhandelden. Die hadden maar één groot probleem: de 18 miljard euro die bezuinigd moest worden. De meesten die bij de formatie langs kwamen, vroegen om meer geld. Wij niet, wij boden aan om gezamenlijke problemen op te lossen, ook financieel.

Die opstelling, die maakte het verschil. Ons verhaal viel in vruchtbare aarde. Winst voor beiden, eigenlijk vrij eenvoudig.”

“Overigens heeft er nooit een grondige analyse plaatsgevonden over de vraag of het opheffen van waterschappen een probleem zou oplossen. Die ideeën over opheffing waren zeker niet gebaseerd op een gedegen verhandeling.”

De bestuurlijke drukte was steeds het argument.

“Ja, maar wat is het probleem waar men het dan over heeft? Gaat het om de bestuurlijke organisatie of heeft men het over het feit dat het in een complexe samenleving lastig is om zaken snel voor elkaar te krijgen? Overal spelen meerdere belangen, heb je te maken met gedetailleerde wetgeving, vaak ook met Europese regelgeving. We willen schone lucht, dan krijg je regels voor luchtkwaliteit en dan wordt het bijvoorbeeld moeilijk om ergens een nieuwe weg aan te leggen. Met natuur gaat het net zo. Bescherming gaat gepaard met beperkingen. Ik denk dat de bestuurlijke drukte vroeger groter was, dat je toen met veel meer besturen te maken had. Maar goed, nu is in ieder geval in het regeerakkoord vastgelegd dat zich niet meer dan twee bestuurslagen met één probleem mogen bemoeien.”

Wat zijn de belangrijkste onderwerpen uit het Bestuursakkoord Water?

“Het eerste is dat de waterschappen medeverantwoordelijk worden voor de realisatie en de bekostiging van de primaire waterkeringen (voor de helft). Er komt een gezamenlijk bureau, dat een programma opstelt, financiële afwegingen maakt en een budget beheert, waarin Rijk en Unie ieder voor de helft bijdragen. Alle waterschappen dragen daaraan bij, ook die geen primaire keringen in hun gebied hebben.”

“Waterschappen die wel primaire keringen hebben, leveren daarnaast nog een projectbijdrage. Dit om voldoende prikkel

Albert Vermuë

tot efficiënt werken te houden. Het geheel is dan geborgd: de planfase, de toetsing en de uitvoering. Samen met Rijkswaterstaat en DG Water zetten we dat bureau nu op. Unie en Rijk betalen ieder jaarlijks 180 miljoen euro. Voor 360 miljoen per jaar wordt dus nu het hoogwaterbeschermingsprogramma uitgevoerd."

Staat het Deltaprogramma hier los van?

"We zullen natuurlijk nog moeten bepalen wat de consequenties van een eventueel hoger veiligheidsniveau zijn. Daar wordt nu in het kader van het Deltaprogramma over gesproken. Maar in principe staat de één miljard euro per jaar, die vanaf 2020 beschikbaar komt voor de uitvoering van het Deltaprogramma, hier los van. We hebben toegezegd dat we de eerste 100 van die 180 miljoen per jaar zullen leveren zonder heffingen te verhogen; voor de tweede tranche geldt dat niet. Dat kan ook niet. Wel zullen besturen alles doen om de lasten zo beperkt mogelijk te laten stijgen."

"Punt twee uit het akkoord is de gezamenlijke kostenbesparing van 380 miljoen euro per jaar, die VNG en Unie van Waterschappen voor de afvalwaterketen hebben afgesproken op basis van het rapport van de Feitencommissie. Dat betreft dus een stevige samenwerking tussen gemeenten en waterschappen op dit terrein. Dat je daarmee de autonome lastenstijging compenseert, staat weliswaar duidelijk in dat rapport, maar 'men' dreigt dat weleens te vergeten. Deze opgave wordt nu overal in de regio gezamenlijk opgepakt. Centrale aansturing is alleen een stok achter de deur. Punt drie betreft plannen en toezicht. De plannenmakerij wordt teruggedrongen. Het provinciale en het nationale waterplan verdwijnen. Het toezicht wordt soberder, meer gebaseerd op vertrouwen."

Welke plannen blijven?

"De waterschappen stellen eenmaal per zes jaar een waterbeheerplan op en het Rijk een stroomgebiedbeheerplan, voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water. De inspectie van dijken gaat van eens in de zes naar eens in de twaalf jaar. In dat proces valt de provincie er tussenuit. Het levert geen miljoenen op, maar wel een slagvaardiger overheid met minder mensen. We zijn gezamenlijk nog aan het kijken wat met de resterende provinciale watertaken, zoals het beheer van het zwemwater en het diepe grondwater en het vaarwegbeheer, moet gebeuren. De provincie blijft regionaal het kaderstellende orgaan, uitvoerende taken komen in één hand. Of van het Rijk of van de waterschappen, zo is het in het Bestuursakkoord Water afgesproken."

Wat zijn de andere punten?

"Het vierde betreft betere samenwerking tussen de beheerders in de afvalwaterketen, met Rijkswaterstaat, maar ook tussen de waterschappen onderling, bijvoorbeeld op het gebied van inkoop, bij de aanpak van grote projecten e.d.. Bundeling van krachten dus. We zullen ook kijken wat we van de drinkwaterbedrijven kunnen leren

op het gebied van assetmanagement, van onderhoud, etc."

"Het vijfde punt is het institutionele veld. Moeten de provincies waterschapsverordeningen blijven goedkeuren? Hoe worden de waterschapsbesturen verkozen? Het Rijk wil naar indirecte verkiezingen toe, wij blijven voorstander van directe. Dus ons voorstel is een dag van de lokale democratie te organiseren: gelijktijdige verkiezingen voor de gemeenteraad en het waterschapsbestuur. Maar het Rijk wil er niet aan, de gemeenten overigens ook niet. Het voorstel tot wetswijziging ligt al om advies bij de Raad van State."

Naar hoeveel waterschappen gaan we toe?

"Als je terugkijkt, zie je dat de waterschapswereld een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt. We zijn nu met 25 professionele organisaties. Er komt nog de fusie van de waterschappen Veluwe en Vallei & Eem, over een aantal andere samenvoegingen is overleg gaande. Maar er is meer dan fusie. We kijken naar een gezamenlijke belastingheffing, ook met gemeenten. We hebben het Waterschapshuis en onze gezamenlijke laboratoria. We zullen gaan samenwerken met de nieuwe regionale uitvoeringsdiensten die opgezet worden." "Ik geloof eerlijk gezegd niet in zes à zeven waterschappen. Je moet kunnen blijven vertellen wie je bent: een functioneel, regionaal bestuur met eigen taken en eigen belastingen. Bestuurders moeten kennis van de regio hebben, de mensen daar kennen, zelf ook gekend worden. Dat is je kracht. Die moet je koesteren. Daarnaast werken we aan landelijke bekendheid. Door het Bestuursakkoord Water staan we weer beter op de kaart. Met de droogte kwamen er regelmatig dijkgraven op televisie. Peter Glas is gekozen tot de op één na beste bestuurder van Nederland. We hebben onze communicatie verder geprofessionaliseerd. We treden meer zelfbewust naar buiten, niet alleen richting DG Water, maar ook naar de politiek, het ministerie van Financiën en Binnenlandse Zaken. In een groot onderzoek van Intermediair kwamen de waterschappen als werkgever in de publieke sector op de tweede plaats, na de politie. Sterk in de regio, zelfbewust in 'Den Haag' dus."

Hoe ziet uw eigen loopbaan eruit?

"In ben in 1963 geboren in 's-Heerenhoek. Dat ligt op Zuid-Beveland tussen Goes en Vlissingen. Mijn vader was akkerbouwer. Ik ging eerst naar de Middelbare Landbouw School, vervolgens naar de HAS in Den Bosch. Toen ik die in 1987 afgerond had, ben ik eerst een paar jaar journalist geweest. Ik heb geschreven voor een Agrarisch Weekblad en Intermediair. In 1990 ben ik naar Wageningen gegaan. Met mijn vooropleiding kon ik daar snel afstuderen. Ik heb mij vooral met de economische vraagstukken beziggehouden, de politieke besluitvorming en het Europese recht. In 1992 ben ik bij het

ministerie van LNV in dienst gekomen als lid van de denktank op dat ministerie. We schreven beleidsnota's voor de minister over het internationale beleid, de gevolgen van macro-economische ontwikkelingen en de opstelling van Nederland in Europa."

"In 1999 ben ik benoemd tot plaatsvervangend directeur Internationale Zaken en heb ik zes jaar lang voor Nederland op ambtelijk niveau onderhandeld in Brussel over het Europese landbouwbeleid. In 2005 schreef ik met Cees Veerman zijn visie op de toekomst van de Nederlandse agrarische sector: meer ondernemerschap, weg uit het collectieve, weg uit het ambachtelijke en meer professionaliteit. Toen ik in dat jaar benoemd werd tot directeur Visserij bij het ministerie gaf Veerman mij mee om te kijken of ik die visie ook in de visserijwereld kon toepassen: niet alleen maar eindeloos praten

"Bestuursakkoord Water basis voor de komende jaren"

over de vangstquota, maar een vernieuwingsslag maken naar meer duurzaamheid, naar innovaties, naar ontwikkeling van markten waar je meer kunt verdienen, e.d."

Is dat gelukt?

"Het vorige kabinet had wat meer geld te besteden dan nu het geval is. Voor de ChristenUnie was visserij van belang. We kregen dus een goed budget. We hebben studiegroepen opgezet zoals in de tuinbouw. We zijn tot aanzienlijke energiereductie gekomen door niet langer met zware kettingen de platvis op te schrikken maar met elektrische pulsjes. Door innovaties krijg je vanzelf nieuwe dynamiek in een sector. Dan wordt niet langer ieder stukje zee dat afgesloten wordt, als verlies gezien, maar ook als een mogelijkheid voor iets nieuws. Sinds juni 2010 ben ik hier aan de slag."

Welk doel hebt u voor ogen?

"Dat over vier jaar, bij de volgende parlementsverkiezingen niet weer het bestaansrecht van de waterschappen ter discussie staat. Ik weet dat de politiek onvoorspelbaar kan zijn, maar dat is wel mijn doel en ik denk dat wij een aantal goede stappen in die richting gezet hebben."

"De taken die we behartigen, zijn existentieel. We hebben in Nederland met de waterschappen een bewezen systeem. Het Deltaprogramma komt op ons af. Met de zeespiegelrijzing en de klimaatverandering worden de problemen bepaald niet kleiner, zowel in natte als in droge periodes. Een goede structuur is dan belangrijk. Je moet natuurlijk altijd kritisch blijven, want het kan ook verstarrend werken. Maar ook voor een enorme stabiliteit zorgen. Wij gaan voor dat laatste."

Maarten Gast